

NEGYEDIK
HARMADIK ÉVFOLYAM

1893

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

TÖBB JELES SZAKFÉRFIŰ KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI

TANAY JÓZSEF

FŐMUNKATÁRS

BAUER J. M.

BUDAPEST

BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS
KÖNYVTÁRA.

Beszerzési napló

évszám: 1896

folyószám: 248

8315

GRAFIKAI SZEMLE

1894

TARTALOM-JEGYZÉK.

CZIKKEK.

Az angol nemzetközi mintacsere (!)-tól 74	Az 1894. évi naptárakról. (Felolvasás.) <i>B. Á.</i> -tól 55	Különféle szakdolgozokról. (I., II.) — <i>r</i> — <i>n</i> -tól 127, 144
A betűformák mosásáról. <i>F. W.</i> -tól 5	Csodabogár-ortográfia. <i>Tichy Ákos</i> -tól 92	Légszesz mint fűtőanyag. (Ábrákkal.) <i>Kempe Károly</i> -tól ... 3
A betűszedő-szakiskola alapításáról — <i>n.</i> -tól és <i>Schwartz Adolf</i> -tól 163	Egy pár észrevétel a Szakkör pályázatának bírálatára. <i>Róth Lipót</i> -tól 58	Mederschitzky József †. <i>Faragó</i> -tól 188
A betűszedő-szakiskola alapításáról. <i>Grócz Ernő</i> -tól 143	Előfizetési felhívás az Évkönyvre 112	»Ocskay«-körforgógép. (Ábrával a 4. számban.) <i>Firtinger Károly</i> -tól 36
+ Az accidens-szedésről. <i>Sz. M.</i> -tól 2	Ezredéves kiállítás. <i>Tipografus</i> -tól 92	Oszmán-török írások és a török nyomdászat rövid története, különös tekintettel a Magyarországon megjelent török nyomtatványokra. <i>Kardos Árpád</i> -tól 114, 130, 149, 168, 188, 208
+ Adatok a hazai betüöntés történetéből. <i>Firtinger Károly</i> -tól ... 145	Grafikai szaklapkiállítás 73	Replika. <i>Róth Lipót</i> -tól 97
A grafikai szakma a lemergi kiállításon. (Felolvasás.) <i>Láng József</i> -tól 201	Három könyv. (Könyvbírálat.) <i>Tipografus</i> -tól 19	Szakkirálat általánosságban. (Felolvasás.) <i>Tichy Ákos</i> -tól ... 17, 35
A Könyvnyomdászok Szakkörének negyedik (XII.) évi jelentése. <i>Gelléri Mihály</i> -tól 41—44	Hazafiság, áldozatkészség. <i>Tipografus</i> -tól 1	Szaklap-kiállítás 53
A kultura statisztikája. <i>Tichy Ákos</i> -tól 128	Hazánk könyvnyomtatói Hunyadi Mátyás idejétől 1848—1849-ig. (Helyreigazítások.) <i>Firtinger Károly</i> -tól 59	Szaklapkiállításunkról. (Ábrákkal.) <i>Firtinger Károly</i> -tól 112, 129, 166, 185, 206
+ A magyar hírlapirodalom ... 20	Helyesírásunk reformja. (Felolvasás.) <i>Lichtenstein J.</i> -tól 76	Számmer Imre †. <i>V. K.</i> -tól 113
A mi Almanachunk. 1892-től ... 181	Hét színt nyomó körforgó-sajtó. <i>G. M.</i> -tól 150	Szűts Lajos jubileuma 95
A német nyomdász-egyesület nemzetközi mintacsereje. (I., II.) (!)-tól 34, 54	Irott betűk — rézből. <i>Somos Árpád</i> -tól 37	Társadalmi pozícióink. <i>Schwartz Adolf</i> -tól 182
A párisi könyvkiállítás. <i>Breton V.</i> -tól 165	Jelentés a tagsági jegy szedésére és nyomására hirdett pályázat eredményéről. <i>Scheicher Géza</i> -tól 44—46	Ujszerkezetű betüöntő-gép. (Ábrával.) 94
A Rainer-féle papirus. <i>O—n</i> -tól 132	Kimutatás a Kossuth-szoborra történt adakozásokról 63, 82	Ujszerkezetű betű-szekerények. (Ábrával.) 21
A szakiskola alapításának kérdéséhez. <i>Grócz Ernő</i> -tól 183	Kossuth Lajos †. <i>Ács Mihály</i> -tól 33	Válasz <i>Róth Lipót</i> észrevételeire. <i>Scheicher Géza</i> -tól 77
A szakiskola alapításának kérdéséhez. <i>Holndonner Ferencz</i> -tól. (Göteborg, Svédország) 204		

CSARNOK.

MELLÉKLETEK.

<p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
A Grafikai Szemle 1893. évi címlapja. (1. szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
Illusztráció-nyomás. (2. szám.)</p> <p><i>Augenfeld Miksa nyomdája:</i> Czegkártya. (2. szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
Kossuth Lajos arcképe. (3. szám.)</p> <p><i>Hazánk-nyomda:</i> Könyvezim: (4. sz.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
Lénia-szedés a <i>Boktrycheri Kalendar</i>-ből. (4. szám.)</p> <p><i>Augenfeld Miksa nyomdája:</i> Meghívó. (5. szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
Illusztráció-nyomás. (5. szám.)</p> | <p><i>Augenfeld Miksa nyomdája:</i> Czegkártya. (6. szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
Meghívó. (7. szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
Casimir-Perier és Carnot arcképei. [Illusztráció-nyomás.] (7. szám.)</p> <p><i>Kosmos-könyvnyomda:</i> Divatképek rotációs-gépen előállítva. (7. szám.)</p> <p><i>Kner Izidor nyomdája, Gyoma:</i> Levélfej. (9. szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
Mähr Ferencz léniaszedése. (9. szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
A Wörner-féle hét szint nyomó körforgó-gép ábrázolata. (9. szám.)</p> <p><i>Magyar Nyomda Budapest:</i> Czegkártya. (10. szám.)</p> | <p><i>Moiret F. Ödön papírnagykereskedése Budapest.</i> Papírminta compress-szedéshez. (10. szám.)</p> <p><i>Kner Izidor nyomdája, Gyoma:</i> Betűminta-könyv címlapja. (10. szám.)</p> <p><i>Klauber és Singer nyomdája:</i> Czegkártya. (11. szám.)</p> <p><i>Buschmann Ferencz nyomdája:</i> Betűminta-könyv címlapja. (11. szám.)</p> <p><i>Hunnia-könyvnyomda:</i> Levélfej. (12-ik szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság</i>
Székely falusi ház a <i>Székely ház</i> cz. díszműből. (12. szám.)</p> <p><i>Pesti könyvnyomda-részvénytársaság:</i>
Falk Zsigmond dr. könyvének címlapja. (12. szám.)</p> |
|---|--|---|

Vegyesek. Minden számban.

Hivatalos rész. Minden számban.

Szerkesztői üzenetek. 10, 26, 46.

65, 103, 119, 135, 173, 193.

Hirdetések. Minden számban.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

IV. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1894 JANUÁR

1. SZÁM

Hazafiság, áldozatkészség.

(A XV. csoport pavillonjáról.)

A milléniumi kiállítás minden csoportja lázasan készülődik, munkálkodik a kiállítás sikere érdekében már most, jóval a kiállítási év előtt. — Munkálkodik különösen a XV. csoport, melybe szakmánk is tartozik s tudjuk, hogy a kiállításnak egyik kiemelkedő látványossága lesz a csoport *külön pavillonja*, mely a sokszorosító iparágakat fogadja magába s melyben egy működésben levő nyomda is lesz, a hol a körforgó-géptől kezdve a kis kéziszajtóig, a nyomdai segédgépeket a vidéki szaktársak is szemlélhetik majd s a mely a csoport tervezetéből ítélve, eddig sehol sem látott tanulságul fog szolgálni a szakma művelőinek s a rokonszakmák ősöinek egyaránt.

Hogy a XV. csoport milyen tevékenységet fejt ki a saját csoportjának méltó megjelenhetése érdekében, már abból az egy tényből is látható, hogy minden idegen segítség és segély nélkül a főnökök áldozatkészségéből épül majd a XV. csoportnak több mint *százezer forintba kerülő pavillonja* és ebből az egy tényből következtethetjük, hogy milyen arányú lesz a pavillon, ha építése ilyen nagy összegbe kerül.

Páratlan áldozatkészség mindenestre, mikor a nyomdai vállalatok ilyen áldozatot hoznak, hogy méltón mutathassák majd be a millénium évében: mennyit haladt a magyar nyomdászat egy ezredév alatt.

Csak egy sajnós és megbotránkoztató eset zavarja meg e szép áldozatkészségről tanuskodó tény, a melyről nemcsak nyomdász-körökben, de ezeken kívül álló körökben is mindenütt sokat beszélnek most. Szinte hihetetlenül hangzik a dolog, de tényleg megtörtént esettel állunk szemben, a melyről, mint szakunkat érdeklő dologról, be kell számolnunk olvasóinknak.

A mikor a XV. csoport-bizottság elhatározta, hogy külön csoportban és külön pavillonban fogja bemutatni a magyar nyomdászat termékeit, minden számbavehető nyomdavállalatot felszólított, hogy a pavillon építési költségeihez járuljon hozzá. Dicséretére legyen mondva főnökeinknek és különösen részvényes vállalataink intéző férfiainak, a jegyzés várokozáson felül sikerült. Az utóbbi vállalatok közül akadt olyan, mely 6—9000 forintot jegyzett az építés

ezéjára, akadt olyan is, mely 3—5000 frtot jegyzett csak, valószínűleg mivel budgetje többet nem engedett meg. Egyetlen egy nyomdavállalat akadt csupán, a mely a jegyzés alkalmával állig begombolkozott s úgy tett, mintha nem lenne hivatva a maga áldozatát meghozni e téren. Egy vállalat, a mely többek közt egy állítólag 40.000 példányban megjelenő napilapot ad ki, melynek szűk lévén a nádor-utcza, a váczki-körúton ujság-palotát épít (értsd a »palota« alatt a bérház közepén emelkedő faépületet, azaz nyomdát) lapja számára. Természetesen méltó megbotránkozást keltett a dolog az illetékes körökben annál is inkább, mert az illető nyomda készíti az államvasutak nyomtatványainak nagy részét s így közvetett haszna van hosszú évek sora óta az államtól, tehát a milléniumi kiállítás kezdeményezőjétől. Egy ideig csak várták az illetékes körök, miként fog megnyilatkozni a sokszor főnhangon és nyilvánosan hangoztatott *hazafiság és áldozatkészség*, de bizony hiába várták. Ráírtak aztán a mélyen hallgató czégre, hogy nyilatkozzék: hajlandó-e hozzájárulni a pavillon építési költségeihez vagy nem? Megint semmi válasz, sőt még mélyebb hallgatás következett. Végre aztán, valószínűleg hosszú fontolgtatás, gondolkodás eredményeként megnyilatkozott a cég áldozatkészsége: *egyszersmindenkorra kiizzadott 500, betűvel kiírva: ötszáz forintokat* a kiállítási pavillonra.

És hogy a hatás teljes legyen és felsőbb helyen is tudomást szerezzenek a nagy áldozatkészségről: a horribilis summát a cég — a csoportelnök és bizottság elkerülésével — *egyenesen a kereskedelmi miniszternek küldte meg*.

Eddig a tény. Most már akár spitz-et is tehetnének ennek regisztrálása után, mert ehhez már csakugyan nem szükséges a kommentár. Mindenkinek tetszésére bizzuk, hogy e példátlan »áldozatkészségről« megalkothassa a maga véleményét.

De nekünk fel kell jegyeznünk ezt az áldozatkészséget a késő utókor okulására is, de azért is, hogy bámulja a jelen nyomdásza is azt a prima-hazafiságot, mely ötszáz forint kiszurkolásában nyilvánul akkor, mikor mások ezreket áldoznak a nemzeti és hazafias célra, minden gondolkodás és megerőltetés nélkül. Hadd legyen feljegyezve a magyar nyomdászat annáleseiben, hogy az ország szívében készülő nemzeti kiállítást egy meggazdagodott és négyemeletes palotát építő, mellékesen kerti és állati termékekkel

is kereskedő nyomda-czég, melynek egyik tagja fővárosi bizottsági tag és főszerkesztője egy napilapnak: ötszáz kemény forinttal segílyez.

Gondoljuk el most, hogy ha még egynéhány ilyen áldozatkész pártolója akadt volna a külön pavillon eszméjének, milyen fiaskó lett volna abból és mint kaczagtak volna odaát a szomszédban, a hol amugy is sanda szemmel nézik sokszorosító iparágunk fejlődését és izmosodását.

Szerencsére nem így volt. A sokkal szerényebb vállalatok, a melyek nem ütik dobra hazafiságukat, áldozatkészebbek voltak azoknál, a kik többet áldozhattak volna és a kiknek sokkal inkább érdekükben állott volna a magyar nyomdászati ipart támogatni, mint a csak egy-két éve keletkezett új vállalatoknak. De hát mindenestre ad notam vették ezt a nagy áldozatkészséget illetékes helyen és nagyon helyesen tették és így is kell annak lennie, mert lehetetlen, hogy az államvasutak nyomtatványai csak annyit jövedelmezzenek, hogy summa-summarum ötszáz forint legyen annak a perzentje.

Csak egy dolgot csodálkozunk nagyon. Meglehetősen figyelemmel kísérjük a napisajtót, a hol a milléniumi készülődés minden mozzanata kellő méltatásra talál. Ezt az egy dolgot azonban még nem találtuk följegyezve *sehol*, pedig megérdemli, hogy ott is följegyezzék, fel különösen »a kormánytól és pártoktól egyaránt független és demokratikus napilap«-okban.

Legalább majd a nagy esztendőben láthatják azok, a kik a dolog iránt érdeklődnek, hogy miben nyilvánul inkább az áldozatkészség: a tehenészet vagy a magyar nyomdászati ipar pártolásában-e?

Reméljük, hogy a haladásunkat bemutató pavillonban épp olyan arányban bocsátják majd az illetékes tényezők a helyet a nagy áldozatkészséget tanusított czég rendelkezésére, mint a minő mértékben annak áldozatkészsége nyilvánult.

Tipografus.

Az accidens-szedésről.

Már megszokott dolog nálunk az az előrebocsátott védekezés, hogy valamiről értekezve, okvetlenül szükséges, hogy minden csekélységet megbeszéljünk. Mert tényleg sokan vannak, a kik azokat a csekélyégeket tudják, de bátran merem állítani, hogy ugyanannyian vannak, a kik eme csekélyégeket nem tudják és itt szellőztetve e dolgokat, tán egyik-másik mégis tudomásul veszi. Ha egyetlen egynek is használtunk, akkor czélt értünk, ha pedig senki sem szivlelné meg a mondottakat, mi kötelességünket teljesítettük, a hiba nem nekünk róható fel.

Különösen sok a figyelemre méltó csekélység az accidens-szedés terén.

A szedőnek munkájánál különösen pontosnak kell lenni, de kiválóan áll ez az accidens-szedőre nézve, kinek főelvét képezte mindenkor a pontos kizárás, szabályos beosztás.

Az első, a mivel az accidens-szedőnek meg kell

ismerkedni, az a rajz. Napjainkban accidens-szedő rajzolni tudás nélkül el sem képzelhető. Vannak ugyan manapság számosan olyan kontárok, kik azt képzelik magukról, hogy ők accidens-szedők, de ha elébük kerül egyik vagy másik körzet-darab, talán meg tudják mondani, hogy az melyik szekrényben van, de vajmi ritkán akad olyan ember, a ki meg tudja mondani, hogy az a körzet minő stílű. Pedig az is egyik főtényező az accidens-szedésnél, hogy ismerjük a stíleket, mert csak így kerülhetők el ama kvodlibetek, melyek a legtöbb nyomtatványon láthatók, azaz értelmetlen stil- és körzetvegyületek, tarka-barka nyomással.

A színvegyületek és színharmonia szintén kívánatos dolog, mert — miként az már e helyen elég értelmesen ki volt fejtve — az accidens-szedőnek már a szedés megkezdésénél tisztában kell lenni a színekkel.

Ennyit előzőleg; most pedig térjünk át magára az accidens-szedésre.

Mielőtt a szedést megkezdendők, okvetlenül szükséges, hogy magunknak arról vázlatot készítsünk, miként akarjuk a reánk bízott munkát elkészíteni. Csak azután fogjunk a szedéshez.

Szó volt már számtalanszor arról, hogy az accidenziáknál kerülendő a túlhalmozás, a papirnak körzetekkel és czifra betűkkel való túlhalmozása. Daczára eme számtalanszor hangoztatott utasításnak, mégis mit látunk? Azt, hogy a legtöbb nyomda úgy dolgozik, hogy a legkisebb szöveget ellátja nagy gonddal elkészített, de súlyos és túlmasszív körzettel és a fődolgot: magát a szöveget teljesen figyelmen kívül hagyja, pedig hát az is szabály, hogy nem a *körzet*, hanem a *szöveg* miatt rendeli meg a közönség a nyomtatványt és semmi esetre sem a körzetre, hanem a szövegre hívjuk fel a szemlélő figyelmét. Látunk azután gyakran túlkapásokat is, a körzetek helytelen alkalmazását. Például nemrégiben láttam egyik kisebb fővárosi nyomdából kikerült nyomtatványt, melyen egy rézsút alkalmazott sornál oszlopfők voltak alkalmazva, mint kifutók (Ausläufer).

De viszont míg egyik a körzetek és díszítmények dús alkalmazásával akar tetszelegni, addig a másik épp az ellenkezőjével, a legpuritánabb egyszerűséggel akar imponálni. Pedig ez épp oly helytelen, mint amaz, mert míg a túlterhelés fárasztja a szemet, addig ez monotonná lesz.

Vannak sokan, kik — hódolva a divatnak — a sok vonal alkalmazásával akarnak ízléset alkotni. Tény az, hogy a »szabad irány« ezt határozottan megkívánja, de azért nem úgy, mint egyik-másiknál látható, a kik deszkákat, léczeket és czímtáblákat szögeznek egymásra, úgy, hogy a nyomtatvány úgy néz ki, mint valami épületállvány.

Találkozunk még unikumként papirtekercs-alakú szedésekkel, melyet ha kibontanánk, bizony nyolczszögletes papirlap lenne belőle, olyaténkép lévén felcsavarva.

A Szakkör legközelebbi fölolvadó-ülésén lesz alkalomunk másodizben az angol és német mintacsere-nyomtatványok egy részét kiállítva látni.

Minden figyelmesebb szemlélőnek szemébe fog tűnni

ez érdekes kiállításnál, hogy minden nemzet sajátos jelleme tűnik ki nyomtatványaiból.

És mégis daczára ennek, a meglehetősen képviselt hazánkbeli nyomtatványok elenyésznek ezek között.

És vajjon miért?

Hát csak egyszerűen azért, mert hiányzik nálunk a nemzeti sajátosság. A képviselt munkák — ámbár elég izlések, a minthogy készül is hazánkban sok izléses nyomtatvány — mindazonáltal csak parodisztikus utánzatai a külföld e nemű munkáinak és így — sajnos — csupán nyelvük árulja el származásukat.

Pedig hát lehetne ám addig is, míg az a régóta vajudó magyar nyomdászati stíl megjelenik, legalább magyar nemzeti jellegű nyomtatványokat készíteni.

Látni magyar motívumként utóbbi időben (a kőnyomásnál alkalmazva) magyar népalakokat, de ezek sem típus, sem ruházat tekintetében nem igen árulják el a magyart, ugyannyira, hogy a magyarnak rajzolt leány veszedelmesen hasonlít valami cseh szakácsnéhoz.

Azonban erről majd más alkalommal.

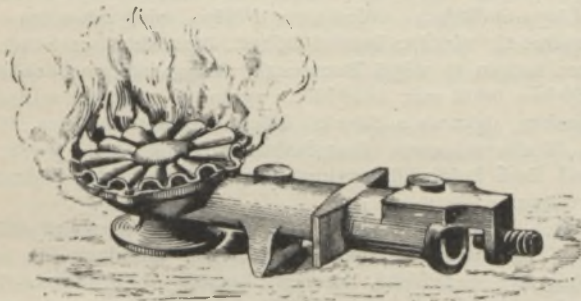
Az accidens-szedőnek motívumra van szüksége. Sehhol sem kínálkozik ilyen több, mint éppen itt fővárosunkban, mert figyelmes szemlélőnek a csoportosan épülő paloták architektúrája elég bő anyagot nyújt a tanulmányra.

Tessék csak megragadni az alkalmat! Sz. M.

Légszesz mint fűtőanyag.

A légszesznek fűtőanyagul való felhasználása iránti kísérletek nem újak; azonban csak a legújabb időben lehet e téren is sikeres haladást észlelni. Eltekintve a gáznak konyhai czélokra történő mindinkább terjedő felhasználásától, a technika is igénybe veszi napról-napra nagyobb mérvben segédeszköz gyanánt és a hőárasztó készülékek iránti szükséglet egyre fokozódik. Így példaképen csak egy közön-

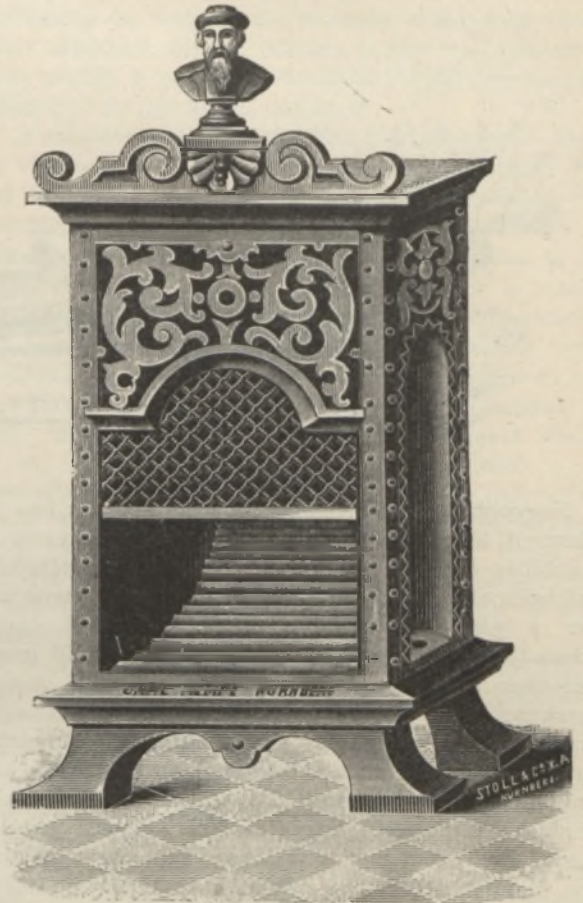

1. ábra.

leges légszeszkályhát vegyünk, mely egy 4 méter hosszú, 4 méter széles és $3\frac{1}{5}$ m. magas szobában, 30° R. hőmérsék mellett, 18° R. szobamelegséget képes nyújtani.

Ilyen kályha összekötetik közönséges világító-főlszereléssel, a mi olyképp történik, hogy a légszesz-égőt becsavarjuk és a csövet egy gummitömlő vagy

más csővezeék segélyével a kályhával egybekötjük és ott meggyújtjuk. A légszeszfogyasztás igen mérsékelt, a hőképződés pedig sokkal gyorsabb és nagyobbfokú, mint más tüzelő-anyaggal fűtött kályhákánál. Nagyobb termek vagy munkahelyiségek számára megfelelő kályha-egyedek készíttetnek, olyanok is, melyek 300 köbméter űrtartalmú helyiségeket ellátnak a megkívántató melegséggel. Igen ajánlatosak e kályhák oly ipari intézetek helyiségeire nézve, melyeknek melegségben tartása éjjelen vagy vasárnapon át kívánatos. Az eddigi légszesz-kályhaszerkezeteknek egyik főhátránya a kellemetlen szag kiömlése volt

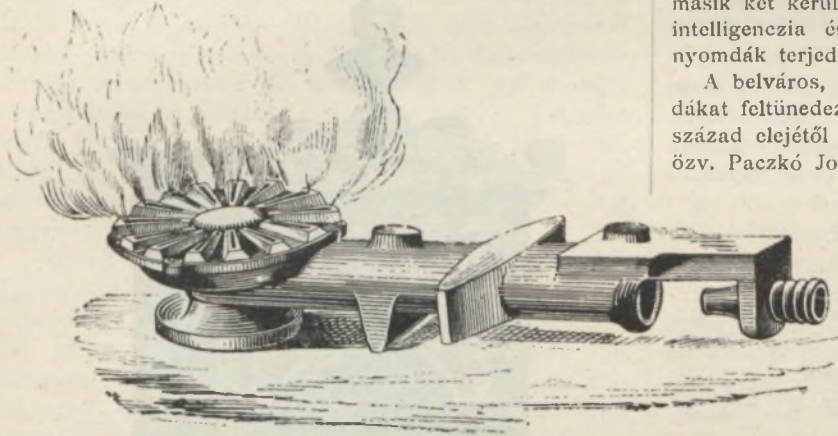
azonban legújabbban e bajon is segítettek. Az új szerkezetek nemcsak a gáz említett kellemetlen szagát enyésztetik el minden nehézség nélkül, hanem ventilátor gyanánt is szolgálnak, a mennyiben az illető helyiség ártalmas levegőjét a kályhakéményen át elvezetik. Az ilyen kályha ára aránylag olcsó. A melékeltlen ábrázolt kályhaszerkezet körülbelül 80 márkába kerül, mely ár a fűtendő helyiség nagysága szerint változik.

Áttérünk most az olvasztókemenczék hevítésére szolgáló készülékekre. Ilyent mutatunk be 1. sz. ábránkban; ez egy kisebb méretű égő, mely gáz-anyagát közönséges légszeszcsőtől nyeri, az égő lecsavarása által. A »Rapidbrenner«-nek elnevezett készülék 12 látható lángsúgárral bír.

E sugárelosztásnál nagyobb fontossággal bír a rendkívül nagy nyílású cső. A cső szájánál egy

szőgalakú csapot találunk, mely egy kis szájadzóval van ellátva a légszecsővel való összekötésére. Az ezen nyílás és a szájadzó közti távolság a hevítőkészülék nagyságától függ; az 1-ső ábrában bemutatott égőnél 30 milliméter a távolság. E távolság elegendő arra, hogy a csőből kiömlő légszész a szabad levegő élenyével közösülve, az égő hőfokát a megkívántató magasságig fejlessze.

A kisméretű hevítőkészülék 25 kilogramm súlyú fém, mely 400 C^o-ot kíván megolvasztására, 27 perc letelte után, híg folyós állapotba hozza. Ára ezen készüléknek 10—18 márka.

2. ábra.

Nagyobb olvasztókemenczéknel a 2-ik ábrában felüntetett készülék jön alkalmazásba. Szerkezete az előbbihez hasonló, csak hogy a lángok hasadékokban szétágaznak. Az ábránkban nem látható medenczében a gáz összevegyül a szabad levegővel, ezután áthaladja az úgynevezett szűrőt és rendkívül magas hőfokban elillan az égő hasadékein keresztül. A nagy szerkezet 500 kilogramm tartalmú üstökhöz alkalmaztathatik. Volt alkalmunk Halleban egy öntődében ily hevítőkészüléket működésben látni. A 400 kilogramm fémmel megrakott üst két óra lefolyása alatt annyira hevített, hogy a fém folyós állapotba jutott. Ha a fém már olvadóban van, úgy azt folyton szaporíthatjuk friss anyag hozzátételével, miáltal a készülék munkaképességét fokozzuk. A nagy készülék egy 40—50 milliméter nyílású csövön nyeri légszész-anyagát, mely nagyság a gáztechnikusok véleménye szerint változik. Minél erősebb a vezeték, annál dúsabb az anyagszolgáltatás, melyet egy csap segítségével tetszés szerint szabályozni lehet.

A fém hőfokának egyenletessége szempontjából a gáz ajánltathatik mint legjobb fűtőanyag. A híg folyós fém mindig bizonyos meghatározott hőfokban tartható. E nagy előny biztosítója a légszész-készülék jövőjének. S így nem is tekinthető reklámnak ezen szerkezet dicsérete, mely ma már szükségét képez. Átlag óránként 1 köbméter légszész fogyasztatik a kisebb készülékkel — 100 kilogramm antimon-ólom olvasztása mellett! Nagyobb készüléknel nagyobb a nyereség is.

Ez új fűtőszerkezetek a technikának újabb, igen fontos haladását jelezzik.

Kempe Károly.

CSARNOK.

Budapest nyomdái.

Ha egy futólagos pillantást vetünk a fővárosi nyomdák kerületenkinti feloszlására, a mint az a *Grafikai Szemle* borítékának első oldalán látható, úgy észre fogjuk venni, hogy a nyomdák zöme három kerületre, ugymint a IV., V. és VI-ra, vagyis a belvárosra, Lipót- és Terézvárosra esik.

Ez azonban csak a legújabb idők alakulata, mert nem is oly régen, csak 10—15 évvel ezelőtt, a Terézváros sem foglalta még el mai tekintélyes rangfokozatát, hanem a másik két kerület, azaz a bel- és a Lipótváros, mint az intelligenzia és a kereskedelem gyújtópontjai, képezték a nyomdák terjedésének természetes talaját.

A belváros, mint a főváros szíve, látta az első nyomdákat feltűnedezni; itten látjuk csoportosítva azokat a jelen század elejétől egész 1848/49-ig. Itt létezett a Dunasoron özv. Paczkó Jozefa 1829-ben megszűnt üzlete. A zöldkert-utcában, mely a Ferencz-rendi zárda kertjétől kapta nevét (német nyelven Kohlbacher-Gasse, jelenleg pedig reáltanoda-utca), alapította az Esztergomból áttelepedett Beimel József nyomdáját. Pestnek azon időbeni másik két nyomdája is (Trattner és Landerer) itten működött.

A szabadságharcz leviharzása után, 1850-ben, Pest nyolcz nyomdaczéggel birt, ugymint: Beimel József zöldkert-utca;

Emich Gusztáv, uri-utca; Landerer és Heckenast, hatvani- és szép-utca sarkán; Lukács László, zöldfa-utca; Müller Emil, szervita-tér; Kozma Vazul, a Dunasoron, piarista-épületben; Trattner-Károlyi, uri-utca, a hasonló palotában; és végre Bucsánszky Alajos, kinek nyomdája valószínűleg már akkor is jelenlegi helyén, az ősz- (most Szentkirályi-) utcában volt. Így tehát a nyolcz nyomda közül hét a belvárosban létezett.

Tíz évvel később, 1860-ban, Pest már 12 nyomdát számlált; ezek a következők voltak: Beimel és Kozma, a Dunasoron; Gyurian József (később Bartalits üzlete), Lipót- és kalap-utca sarkán; Emich Gusztáv, jelen helyén; Engel, Mandello és Wazel, egyetem-utca és Ferencziek tere sarkán; Heckenast Gusztáv, jelen helyén; Poldini és Noséda, papnövelde- és egyetem-utca sarkán; Trattner-Károlyi; Herz János, a fő-uton, a Marczibányi-házban; Müller Emil, a Lloyd-épületben; Wodianer Fülöp, miatyánk-utca és Erzsébet-tér sarkán; Boldini Róbert, ötpacsirta- és Sándor-utca sarkán és végül Bucsánszky Alajos, az ősz-utcában. 1860-ban tehát már kezdődik a nyomdák terjedése a Lipótvárosban, ugyanis a tizenkét üzlet közül három (Herz, Müller, Wodianer) ezen városrészben működik; kettő pedig, a rövid életű Boldini Róbert-nyomda és Bucsánszky a Józsefvárosban.

Ezen időtől fogva egyre szaporodnak a nyomdai üzletek a Lipótvárosban; tekintélyes czégek merülnek föl, így a Légrády testvéreké, Kertész Józsefé, a tisztavirág-éltű Werfer-nyomda stb. stb. 1870-ben a Lipótváros már egyrangon találjuk a belvárossal nyomdái tekintetében.

Ellenben a Terézvárosban csak a hetvenes években kezdtek a nyomdák tért foglalni. Mint első alapította itten Posner Károly Lajos ismert gyártelepét; ezt követte Deutsch M. műintézete a király-utcában. Mint harmadik tünt fel a már-már feledésbe ment Minerva-nyomda, a bárány- és gyár-utca sarkán; ezen műtemplomban akarták tót hazafiak anyanyelvi irodalmukat fejleszteni, de bizony a szükséges nervus rerum hiánya miatt nem birtak nagy ered-

ményeket felmutatni. Több évi kinlódás után a nyomda újra került.

Gróf Andrassy Gyula nagy alkotása, a sugár-út egy csapással kivetkőztette a Terézvárost maradi jellegéből és a legújabbban kiépült körúttal egyetemben ide terelte a kereskedelem és forgalom duzzadt árját. E fordulatnak tudható be első sorban a nyomdák szaporodása is a Terézvárosban.

Szóba kerülven a volt sugár- és jelenlegi Andrassy-út, nagy figyelmetlenség volna ezen impozáns útvonal első és mostanáig is egyetlen nyomdászáról meg nem emlékezni, t. i. Löbl Dávidról. Löbl egyike volt a legelsőeknek az Andrassy-út lakóinak; ő taposó sajtóját felállította még a »bazárnak« esufolt fabódékban, melyek sora markirozta a leendő Andrassy-út vonalát. Tűzvész is megzavarta szerény műtemplomát, de Löbl Phönix módjára került ki e veszedelemből; azóta üzlete folyvást haladt és ma egyik tekintélyes sarkpontját képezi fővárosunk e legszebb közlekedési erőnek. Szóval Löbl sokkal szerencsésebben járt, mint ama másik szaktársunk, ki szintén felesapott úttörőnek a jövendőbeli Andrassy-úton és sanyarúan összekuporgatott tőkéskejét egy fényesen berendezett söresarnokba fektette, melyet azon helyiségben nyitott, hol jelenleg az Abbazia-kávéház ezimtblái ragyognak. Rövid idő múlva azonban nyomát sem lehetett látni a sugár-út ezen legelső söresarnokának, tulajdonosa pedig újra oda állt a szekrény mellé. Hja, ilyen az élet!

Megszakított fonalunkat újra fölvéve, még csak azt akarjuk megjegyezni, hogy az ujonnan megnyitott körút hatása már az Erzsébet-, József- és Ferencvárosban is nyilvánul új nyomdák felállításában.

Mind ennek daczára azt hisszük, hogy ezentúl is csak az előbb említett három városrésze, ugyanis a bel-, Lipóti- és Terézvárosra fog a nyomdák nagyobb része terjeszkedni. A belváros a tervezett új hidak létrejöttével hatalmasan fel fog lendülni; ugyszintén a Lipótváros is az új parlamenti épülettel és az Újépület (melyhez oly számos szomorú emlék fűződik) elpusztulásával, — ezen két városrésze nézve lesznek tömörülve ezután a szellemi és forgalmi élet összes szálai; topografiai fekvésénél fogva osztozkodik majd első sorban ezen föllendülésben a Terézváros, a hol a már többször említett Andrassy-út érvényesíti mindjobban vonzerejét.

S most menjünk át Budára! Itt a haladás, Pesthez viszonyítva, nagyon szerénynek mondható. A két, régi multtal bíró nyomda, az egyetemi nyomda és a Bagó-féle üzlet mellett, létrejött a m. kir. államnyomda, mint a Budán székelő kormánynak közvetlen alárendelt intézet. Egyéb, magánjellegű nyomdák alig tudnak itt megélni s ezen városrész sajátságos, lehet mondani, patriarchális viszonyai mellett, egyhamar nem is fog ezen visszamaradt állapotban változás beállani.

Végezetül még haladásnak vehetjük, hogy a főváros külső nyulványain, mint O-Budán, Újpesten, Kőbányán is fennállanak immár Gutenberg-műhelyek.

Ad vocem Újpest! Itt már a meglevő két nyomda megalapítása előtt néhány esztendővel ütötte föl sátorfáját Cherrier János nyomdász. Cherrier valóságos vándor-nyomdász volt, akár a XVI. században élők! Legelőször Léván alapított nyomdát, innen áttette sajtóját Nyitrára. Itt sem volt soká maradása s délnek indult, Gyöngyösön kevés időre megállapodva. 1871-ben Szentesen találjuk, itt körülbelül 10 éven át működött, mignem 1883-ban Újpestre került; ezen helyen nyomdája tönkre ment s őt magát is megszabadítá a halál földi bolygásaitól. Fia, ifj. Cherrier Iván, újra szerencsét próbált a nyomdával Török-Szent-Miklóson, de reá sem mosolygott Fortuna s rövid idő múlva megszünt nyomdáját, ő pedig más pályára lépett.

Firtlinger Károly.

A betű-formák mosásáról.

Régi időktől fogva úgy van már, hogy a nyomdák mostoha gyermeke a mosó-konyha. A legsötétebb zugok, a leghozzáférhetlenebb hely lesz a kinyomott betű-formák mosására kijelölve, mert a legtöbb nyomdász szerint e hely nem fokozza a jövedelmezőséget s így minél kevesebb gondot fordítanak rá. Pedig a betűk, körzetek és rézléniák tisztántartása elsőrendű fontosságú dolog és ha el is tekintenek attól, hogy az anyag jókarban való fentartása kérdésessé válik az elégtelen mosás által, hozzájárul az a kellemetlen körülmény is, hogy az ily mostoha elbánásban részesített betűknek már az osztása is meg van nehezítve, a jó szedés s pontos összeállítás pedig éppenséggel lehetetlen az így kezelt anyaggal.

A mosókonyhák helyiségének tulajdonképpen tágas és világosnak kellene lennie s czélszerű berendezéssel kell hogy ellátva lennének. Ezen berendezés első kelléke a mosó-asztal kellene, hogy legyen, mely 30 fokos szögben állítva, czélszerűen kínálkozna a formák mosáshoz való beállítására. Ilyenek a vasból készült, könnyen alkalmazható vas mosó-asztalok. Ezekkel elkerüljük a fa-asztaloknál csakhamar beálló rothadás szülte kellemetlen következményeket és nem kényszerülünk az éppen ez által mindenuntalan beálló kicserelési kényszer okozta költségeket viselni.

A vízzel való leöblítéshez legczélszerűbb a vízvezetékhez kapcsolt gummicső, melynek szájnnyilását erős sugár-készülékkel látjuk el. A sugár-készülék által előidézett pezsgő vizsugár behatol a forma legkisebb nyílásaiba is és ez által a mosó-szerek kémiai alkotórészének lerakódását, melyek gyakran a betűk oxidálódását idézik elő, lehetetlenné teszi.

A tömöntődei uton előállított lemezek, előrebocsátott tisztogatás után, természetesen száraz állapotban, bezsirozandók, feltéve, hogy azok aczélezva, vagy nikkizozva vannak; ugyanigy kell eljárunk az ónclichékkel is. A bezsirozáshoz fagyút vagy vaselint használjunk; különben kenő-olajat is használhatunk; az előbbi mód azonban ajánlatosabb.

Mint tisztítási eszközt, rendszeren a lúgot használjuk. Ennek helyes elkészítését légsúlymérő segélyével vizsgáljuk meg. Nem szabad soha e szernek túlerősnek lennie és különben is ajánlatos rendszeren meleg állapotban használni. A hol az üzletmenetben gőzerő van alkalmazva, tanácsos a lúgot állandóan melegen tartani, a mit a lúgot tartalmazó edényen átvezetett vékony gőzvezető-cső segélyével könnyen eszközölhetünk. Természetes dolog, hogy a meleg lúg a festékkozta piszkot sokkal hathatósabban távolítja el a betűkről és betűk közül.

Terpentint drágasága miatt, igen ritkán használnak a nyomdákban, pedig ennek kitünő oldó-ereje van. E helyett a kámforolajat alkalmazzák, mely silányabb petroleum és terpentín vegyülete, de szörnyű kellemetlen szagot terjeszt. Különben pedig igen zsiros anyag és jobb munkáknál, mint tisztító anyag, véleményünk szerint nem válik be.

Forró terpentint bepiszkított fametszvények tisztításánál alkalmaznak és ennek hatása csakugyan meg-

lepő. A *salicil-éter* szintén kitünő hatású tisztító szer ily esetekben. Hogy a különféle clichéket, nem is szólva a fametszvényekről, nem szabad lúggal tisztítani, azt itt csak mellékesen jegyezzük meg. Azért az olyan formákat, melyekben illusztrációs clichék vannak, csak úgy és akkor mossuk meg lúggal, ha a clichéket kiszedtük és azok helyét stégekkal töltöttük ki.

A nyomás közbeni mosásra, képes és színes nyomásnál a *benzin* igen ajánlható. Ez, a mint tudva van, igen könnyen illan és a zsirosságnak csak legcsekélyebb nyomát hagyja maga után, mely már az első néhány levonás után eltűnik. F. IV.

VEGYESEK.

Tisztelt előfizetőinkhez! Az év elejével kérjük lapunk tisztelt olvasóit előfizetéseik szíves megújítására és lapunknak az illetékes körökben való terjesztésére. A postautalványra a régi czímszalag reáragasztását kérjük. Az előfizetési árak a régiékre maradnak:

egész évre 2 frt = 4 korona,
félévre . . . 1 frt = 2 korona

á mely kiadóhivatalunkhoz, Budapest, V., hold-utca 7. szám alá küldendő.

Mai számunk melléklete gyanánt az 1893-iki évfolyam díszesen kiállított czímlapját adjuk t. olvasóinknak. Megemlíttük itt, hogy ugyancz czímlap a német nemzetközi mintacserének is be lett küldve, melyben, azt hisszük, méltó helyet fog elfoglalni. A czímlap kiállítása ismét csak a Pesti könyvnyomda részvény-társaság kiállítási képességét és e mellett *áldozatkészségét* dicséri.

A **Szakkör** tagsági jegyeire hirdetett pályázat határideje a jövő hó 1-én jár le. Ez úton is figyelmeztetjük a pályázókat, hogy pályamunkáikat idejekorán beküldjék.

Szakkörünk tudvalevőleg márczius havában a szabad-sajtó kihirdetésének emlékére a világ összes szaklapjaiból *szaklap-kiállítást rendez.* E tárgyban a Kör a német, francia és angol szaklapokhoz a következő felhívást küldte szét: »A Budapesti Könyvnyomdászok Szakköre 1894. évi márczius hó 15-étől 24-ig a világ összes szaklapjaiból kiállítást rendez. Tisztelettel kéri a Kör a szaklapok szerkesztőseit, hogy az 1894. év első hónapjában megjelenő lapjaikból 3—3 példányt beküldeni szíveskedjenek, esetleg az olyan szaklapokat is, ha birtokukban van, a melyek előbb megjelentek, de már megszűntek. Azon szaklapok t. szerkesztősei, melyek tévedésből felszólítást nem kaptak, kéretnek e közlemény szíves átvételére. A lapok *Bauer J. M.* úr czimére (Budapest, VII., Klauzál-utca 16. sz.) küldendők.« — Ezzel kapcsolatban említtük meg, hogy a szaklapok már érkeznek is a rendezőséghez.

Az **anyaegyvetben** is rendezesítik a felolvasások tartását. Így november hóban *Leitner Pül* olvasta fel dolgozatát Büchner György német költőről; decemberben pedig *Csebrenyák József* szaktárs értekezett »A természet, mint az emberiség nevelője« czimű témáról. Mindkét tanulmány megjelent a Typographiában. Folyó hó 14-én pedig *Salamon Ödön* hírlapíró tartott felolvasást »A párisi munkások családi élete«-ról. Megemlítést érdemel még, hogy az egylet vezetősége Jókai Mór 200 frtos díszmunkáira is előfizetett.

Halálozások. E hó 22-én temették el régi szaktársaink egyik legderakabbját: *Engel Györgyöt*, a Pesti Lloyd-társaság nyomdájának volt felelős vezetőjét, ki életének 66-ik évében hunyta örök álomra szemeit. Áldás emlékére. — *Jurány Vilmos*, a Franklin-társulat igazgatója mult hó 20-án elhunyt; benne a részvény-társaság egy kiválóan képzett kereskedelmi vezetőt veszített.

A **Nemzeti Muzeumnak** beküldendő köteles nyomdai példányokról tudvalevőleg a képviselőház november 25-iki ülésén gróf *Zichy Jenő* törvényjavaslatot nyújtott be. Alkalmazkodás czéljából közöljük a törvényjavaslatot, mely egész terjedelmében így hangzik:

»**Törvényjavaslat a Magyar Nemzeti Muzzeum könyvtárának beküldendő köteles nyomdai példányokról.** 1. §. Minden gépileg többszörösített írásműből, valahányszor többszörösítettik, egy mellékleteivel pontosan ellátott teljes példány a Magyar Nemzeti Muzzeum könyvtárának beküldendő. 2. §. A többszörösítő gépek tulajdonosai termékeiket *évnegyedenkint* közvetlenül a Magyar Nemzeti Muzzeum könyvtár-igazgatóságának czimére az évnegyedi összes termékek hiteles lajstroma kíséretében kötelesek beküldeni. 3. §. A jelen törvény keretébe értendő a külföldön többszörösített írásmű is, ha annak közzétételét és forgalomba hozatalát magyar állampolgár eszközli. Ebben az esetben a köteles példány beküldése a mű kiadóját illeti. 4. §. A ki, mint írásműnek többszörösítője, illetőleg kiadója, a köteles példányt, vagy a gépi termék hiteles évnegyedes lajstromát szándékosan vagy gondatlanságból a megjelölt czímre beküldeni elmulasztja: a Magyar Nemzeti Muzzeum könyvtárának nyújtandó kárpótláson felül, ötventől ötszáz forintig terjedhető büntetéssel büntetettik. 5. §. Ugy a kárterítési igények megállapítása, mint a jelen törvényben megjelölt büntetések kiszabása a polgári bíróságok hatáskörébe tartozik. 6. §. Az eljárást a Magyar nemzeti Muzzeum könyvtár-igazgatóságának kérelmére a m. kir. közalapítványi ügyészség a panaszlott illetékességi helyére nézve illetékes elsőfolyamodású királyi törvényszék előtt az első folyamodású törvényszék előtt indítja meg, mely a panaszlottnak személyes bírósága.

Az 1894. évi **naptárakból** egy egész kis kollekcziót küldtek be nekünk úgy helyből, mint a külföldről. Miután a naptárakról jövő számaink egyikében külön cikkben fogunk megemlékezni s felolvasás tárgyát is fogja képezni, azokról most nem szólnuk. Csupán azt óhajtjuk megemlíteni előlegesen is, hogy a legsikerültebb naptár-termékkel az idén is a *Beit és Philippi* festékgyáros czég (képviselője Müller Testvérek, V., Bálvány-utca 11. szám) és a *Berger és Wirth* lipcei festékgyáros czég excellál. A naptárak Szakkörünk február havi felolvasó-ülésén ki lesznek állítva meg szemlélés czéljából.

Egy **Árpádkori biblia.** A Nemzeti Muzzeum könyvtárának szakfolyóirata, a *Magyar Könyvszemle*, most megjelent kötetében egy szerfelett érdekes könyvészeti leletről hoz értesítést. Dr. *Fejérfataky László* cikkében olvassuk, hogy a Stájer nyugoti határán fekvő *admonti* kolostorban egy Magyarországból származó XI. századi bibliát talált. A Muzzeum tudós őre két magyar vonatkozású oklevél-másolatot akart eredetileg ebből a könyvből kiadni, mely mint Gebhard-biblia szerepel már századok óta a németek könyvészetében. Az oklevelek kiírása után forgatni kezdte a remek kiállítású, festett betűkkel, lapszéli díszítésekkel bőven ellátott két vastos pergament-kötetet s az egyiknek félig kivakart bejegyzéséből azt betűzte ki, hogy a biblia egykor a zalamegyei csatári apátságé volt. A Stájerhez közel eső apátság kegyurai pedig a Báthoriak ősei, a híres Gutkeled-nemzetség volt. A nemzetség egyik tagjáról, Vid mesterről említi meg a bejegyzés, hogy az apátság jelen bibliáját 27 és fél márka fejében elzálogosította Farkas

vasvári zsidónak, kinél a tartozás idővel 70 márkára szaporodott. Ezt az akkor rengeteg összeget a földesur nem tudta megfizetni. A bibliának tehát a hitelező révén nyoma veszett, a megkárosított csatári apátság pedig Vid mestertől két falut kapott kárpótlásul 1263-ban. A faluk adományozásáról szól a bibliába jegyzett oklevél, melyet irodalmunkban már a mult század óta ismernek s a melyet most *Fejérpataky* ujra ki akart adni. Az oklevelet tehát egy későbbi tulajdonos jegyeztette bele megnyugtatóul. A régebbi hagyomány tévedése tehát egészen nyilvánvaló. Podig már az admonti 1380-iki leltárban olvasható, hogy a kincs Gebhard salzburgi érseknek, a kolostor alapítójának adománya (1074). A tévedésnek Fejérpataky szerint igen egyszerű oka van. Gebhard az admonti kolostort a salzburgi Szent-Péter-apátságból népesítette be és a biblia első tulajdonosa, a csatári apátság szintén Szent-Péterről nevezett apátság volt: a bibliába jegyzett Szent-Péter apátság alatt tehát a salzburgit értették a csatári helyett . . .

A »Hazánk« című új nagy nyomdavidálat már teljes működésben van. A berendezés egy körforgó gép, három gyorsajtó és két amerikai gépből áll, a megfelelő betűanyaggal. Mint halljuk: a »Hazánk« című napilapon kívül mintegy tizenhat hetilapot állít elő, a mi már magában véve tisztességes munkamenység.

A vidéki főnökök abbéli megkeresésére, hogy az állami nyomtatványok készítése lehetőleg decentralizáltassék, a kereskedelmi miniszter közelebb felelt a keresk. kamarához intézett leiratában. E leirat szerint a közoktatási és igazságügyi minisztériumok nem hajlandók decentralizálni; a posta- és távirtdai nyomtatványoknak igazgatósági kerületek szerinti beszerzése biztonsági, szolgálati és pénzügyi okokból nem vihető keresztül, ellenben az államvasutak már tényleg megkezdték a nyomtatványok üzletvezetőséginkenti beszerzését. A honvédelmi minisztérium nem decentralizál; a földmivélsügyi miniszter is az eddigi rendszer mellett marad; a belügyminiszter ellenben utasította a csendőrkertületi parancsnokságokat, hogy nyomtatványaikát az illető vidéken szerezzék be; ugyanigy rendelkezett a pénzügyminiszter is az egyes pénzügyi hatóságok nyomtatványaiával, melyek különben már eddig többnyire vidéken nyomattak.

Örök naptár cím alatt jelent meg Szegeden *Fürtös* testvérek kiadásában és *Bacsó* Ferencz szerkesztésében egy füzet, mely az időt a Krisztus születése utáni első évtől a 2000-ik évig mutatja. Megvan benne minden lényeges naptári tudnivaló s mindenki könnyen megállapíthatja, hogy mily napra esett bármely történelmi esemény. Ara 60 kr. és megrendelhető a szerzőnél. — A füzet új nyomda terméke, de nem mondható sikerültnek, mert már a címlap görbitett sorral óhajt hatni. Az alak sem mutat sokat, kicsire szabták az alakját, ciceróból szedték a szöveget. Aztán, ha a »Függelék« szónak külön lap jutott, lehetett volna egy kis jóakarattal a »Hirdetések« szónak is külön lapot juttatni és nem kellett volna a *hét* petit sort föléje tenni.

Az idegen szó hazánkban. Bármennyire fellendült is újabbban a hazai hírlapirodalom s bármennyire igyekszik túlmúltul is kielégíteni a közönség igényeit, az idegen sajtó termékeinek beözönlését még most sem képes megakadályozni. Csak magából Ausztriából több mint *hat millió* lappéldány jött be a mult évben hazánkba, közte *öt millió*nál több német. Az idegen hírlapok és folyóiratok beözönlését tavalyról mutatják a következő vámadatok:

A mult évben is az Ausztriából hazánkba járt lapoknál és folyóiratoknál 5/6 százalék, a külföldieknél 4 százalék emelkedéssel találkozunk. Igen érdekes képet nyerünk ennek a külföldi importnak nyelv és tartalom szerint való részletezéséből: Ausztriából járt a mult évben hazánkba: 1 angol,

109 cseh, 2 francia, 12 horvát, 19 lengyel, 1 magyar, 683 német (az előző évben 35-tel kevesebb), 26 olasz, 2 orosz, 2 román, 22 szlovén, 1 szerb, 2 héber, 1 görög és 1 horvát-német lap, összesen 9271 (az előző évben 50-nel kevesebb). Ezek közül politikai tartalmú volt 295, szépirodalmi 97, szaklap 497 és éleztap 37. A külföldről járt a mult évben hazánkba: 96 angol, 2 bolgár, 136 francia, 1 görög, 1 holland, 1 lengyel, 1 magyar, 422 német, 1 norvég, 27 olasz, 11 orosz, a román, 1 spanyol, 10 szerb, 1 tót, 1 francia-angol-német lap, összesen 692 (az előző évben 28-al kevesebb), melyek közül 203 politikai, 150 szépirodalmi, 255 szaklap és 12 éleztap volt. A mi a példányszámokat illeti, Ausztriából hazánkba érkezett a mult évben 6,028.980 lap- és folyóirat-példány (ebből 5,340.566 német), a külföldről 438.731 példányszám (ebből 344.843 német). Kiténik e számokból, hogy az Ausztriából való hírlap- és folyóiratbehozatal tetemesen felülmúlja az összes külföldi államokból érkezőt és hogy nemesak az Ausztriából, de a külföldről is hazánkba járó hírlapok és folyóiratok aránytalanul túlnyomó része német.

A Magyar Könyvszemle új szerkesztőt kapott *Schönherr Gyula*, a m. nemzeti muzeum könyvtárának asszisztense személyében, ki már azelőtt is volt buzgó munkatársa a lapnak és mint kiváló bibliográfiai szakíró ismeretes. A 403 oldalra terjedő izmos kötet 1892/93. évről szól s igen becses tartalommal bír, ugyannyira, hogy ezen első kötet újra helyreállította a Magyar Könyvszemle régi jó hírnevét. Gazdag tartalmából kiemeljük Horváth Ignác közleményét a m. nemzeti muzeum könyvtárában levő ősnomtatványokról, melyre — ha egészen megjelent — még visszatérünk. Cikkeket találunk még Fraknoi Vilmos, Szilágyi Sándor, Fehérpataky László, Ráth György és más neves tudósoktól; a tárcairovatban és a vegyes közleményekben pedig tömördek érdekes művelődéstörténeti adatokat. Szóval hazai könyvészetünk újranert hivatott istápolót a M. K.-Sz. új folyamában.

Erdélyi iskolai könyvek bibliográfiája. Az erdélyi századok iskolai könyveiről a M. K.-Sz. a következő érdekes adatokat közli: Honter János és utóda Wagner Bálinttal 36 könyv iratott és nyomtatott 1535—56. években, mik közül a legelső, Honter Compendium Grammaticus című 1535-ki kiadványát ma már csak címéből ismerjük. A XVI. századból 38 darab iskolás könyvet ismerünk, a XVII. századból 63 darabot, a XVIII. századból 1711-ig 9, azon túl 90 s a XIX. századból 96 darabot, nem számítva ide az egyes munkák későbbi kiadásait. A legrégebb közülök Donatus De octo rationis methodus (Kölozsvár, 1554.) című munkája, melynek egyetlen példányát a segesvári ev. gymnasium könyvtára őrzi.

Pap János budai könyvtáros végrendelete 1509-ből. Egy magyar könyvkereskedő összeköttetéseit és vagyoni állapotát ismerjük meg *Pap (Paep) János* budai könyvtáros végrendeletéből, melyet *dr. Uhlirz* Károly bécsi városi levéltárnok a *Centralblatt für Bibliothekswesen* 1892-iki folyamában a bécsi városi levéltárban levő eredetije után tett közzé. Pap egyike volt a legtevékenyebb budai könyvtárosoknak; 1498-tól 1511-ig hét kiadványa látott napvilágot, melyek csinoságukra nézve semmi kívánni valót nem hagynak fenn. Valószínűleg a tekintélyesebb polgárok közé tartozott, nemesak vagyona, hanem rokoni összeköttetési folytán. Halálát közeledni látván, 1509. szeptember 13-án megcsinálta végrendeletét, melyben pontosan felsorolja kötelezettségeit és tartozásait is, Ugy látszik, hogy leginkább velencei nyomdászokkal állott összeköttetésben, mert három ottani nyomdász, Giunta Lukács Antalt, Lichtenstein Pétert és Frankfurter Miklóst említi, mint hitelezőit. De tartozik Bécsben is, Alantsee Lénárd és Scheiringer Márton kiadónak könyvekért, Hüfftel Jánosnak pedig egy ház árával

adós. Saját követeléseit nem sorolja föl, örökösei megtalálhatják üzleti könyvében s iparkodjanak azt behajtani. Vagyona könyvekbe van fektetve, két helyiség van tele könyvekkel, ezeket adják el s a begyűlt összeget oszszák fel neje és gyermekei között. Az eladással Istvánt, segédjét bízta meg, a ki valószínűleg azonos a nagybányai *Heckel István* későbbi könyvkiadóval. Ennek, ha üzletében marad, 100—125 frtot helyezett kilátásba. Végrendelete elkészítése után Pap nemsokára meghalt, mert özvegye december 10-én láttamoztatja azt a budai tanács által. Üzlete azonban halála után is jó ideig fennállott. (M. K.-Sz.)

Hogyan találta fel Gutenberg a nyomdászatot? E kérdésre *Gabányi Árpád A föld és népei* című cultur-historico-geographico-humoristico felolvasásában (megjelent Singer és Wolfnernél, ára 10 kr.) a következőkben felel meg: »1440-ben *Gutenberg János* nevű uriember még nedves kéziratát az asztalon felejtette. Gutenbergnek másfél éves kis fiacskája, a szobában játszadozván, véletlenül ráült a kéziratra. Az apa ezt látván, ijedt mozdulattal kapta fel gyermekét, hogy munkája el ne töröldjék. De mily nagy volt meglepetése, midőn a gyermek testén kéziratának hűsöges lenyomatát pillant meg!... Ez a perc születésnapja volt a könyvnyomtatás mesterségének.«

Lap-reklám a háztetőn. Érdekes látványt nyújt a fővárosban az Octogon-téren a *Budapest* cz. napilap reklámja. Egy négyemeletes ház tetején rengeteg ércbetűk lógnak hatalmas vaskeretben, olyformán, hogy a legcsekélyebb légáramlatkor a betűk mozgásba jönnek s mintegy a szemet odairányítják a reklámra. E szónak »*Budapest*« minden egyes betűje lánczon függ a levegőben s különösen napos időben a csillogó, ragyogó reklámnak sok a nézője.

A gyorssajtó **targonca-síneinek** mérsékelt olajozása annál inkább ajánlatos, mert ezáltal megakadályozzuk a sínek végének és oldalfalainak kopását. Az oldalfalak és a kerékkoszorú különösen megkivánják a kenést, mert más-különbben mindkettő a kölesönös dörzsölés következtében olajozás nélkül ugyancsak hamar tönkremenne. Ha a kerékek és sínek széleit olajozzuk, ugy azok síma felületre is nyer enyhítést, a mi csak előnyére válik a gépnek.

A **japáni mikadó** megtiltotta az asszonyoknak a hirlap-íróskodást, mint a női nemhez nem illő foglalkozást.

Délvidéki Hiradó (Südungarische Presse) czim alatt Pancsován dualisztikus nyelvű új lap indult meg *Horváth Xavér* szerkesztésében és *Vig Er.* kiadásában. A lap szép, tiszta nyomása és a betűk változatossága a nyomda jó berendezéséről tesznek tanúságot, a lap beosztására azonban nem ártana nagyobb gondot fordítani.

Megjelent a **Müller Arnold**, Párisban élő szaktársunk által szerkesztett és kiadott francia nyomdász-évkönyv, az *Annuaire de l'Imprimerie*, 1894. évre, a megszkott gazdag adattartalommal. Közli továbbá *Plantin Kristóf*, a hires antwerpeni nyomdász és a mult évben elhunyt *Lorilleux Károly* párisi festékgyáros életrajzait, ismertetéseket a chicagói köztárlatról és a brüsszeli hirlapkiállításról stb. stb. Ezenkívül három fototipiai melléklettel van díszítve. A hirdetések különböző színű papiroszon és ugyancsak különböző színű festékekkel nyomva, a szöveg között vannak elhelyezve. Az évkönyv ára 1'50 frank és megrendelhető a szerkesztőnél (9, rue des Beaux-Arts) Párisban.

A **Berthold-féle** berlini rézlinea-gyár egyesült a *Rheinhold-féle* betűöntődével és most a czég *Berthold H. rézlineagyára és betűöntődéje* czég alatt működik. Mindkét czég nálunk is ismeretes kitűnő gyártmányairól. Az új czégtárs neve elég biztosíték arra, hogy a gyár ezután is ki fogja elégíteni a megrendelőket kitűnő és jó hírnévnek örvendő gyártmányaival. A czég a változást izléses körlevélben tudatja üzletfeleivel.

Plakát-kiállítást rendeztek nemrég a hamburgi ipar-

muzeumban. Érdekes és tanulságos modorban voltak itt összegyűjtve a legkülönbözőbb plakátok és különösen leköltötték a figyelmet a francia Chéret, Grasset, Willotte és Choubrac művei. Chéret különben az első, a ki mintegy két évtized előtt a színnyomatot kezdte alkalmazni a plakátokon és alkotásai e nemből valóságos művészi remekok. Az ő elve különben, hogy plakátokon minél kevesebb legyen a betű, a rajz mellé vetett pár szó elégséges, hogy a plakát megtegye hatását. Természetes, hogy e plakátoknak akadt a legnagyobb közönségük, mely ezzel is dokumentálni akarta, hogy irtózik a szöszaporítástól.

A legnagyobb könyvtárak. A világ legnagyobb könyvtárai között úgy kötetekinek számára, mint a forgalom nagyságára a *British Museum* könyvtára foglalja el az első helyet. Ennek kötettszáma 1890/91-ben 1,700.000 darabra rúgott, a füzetek és egyéb apró nyomtatványok nélkül, melyekkel együtt e szám jóval meghaladja a 2 milliót. A kutatók száma 145.000, a használt kötetek száma 1,230.000 volt. — A könyvtár budgetje mintegy 400.000 forintot tett ki. A *párisi Bibliothèque Nationale* összes kötetekinek száma 1890-ben 2 millió volt, a látogatóké 155.000, a használt könyvek 500.000. A *müncheni udvari könyvtár* 1891/92-ben 900.000 kötetből állott, melyből 27.000 egyén a könyvtárban 52.000, a könyvtáron kívül 78.000 kötetet használt. Vele teljesen egyenlő vonalon áll, sőt forgalom tekintetében meg is előzi a *berlini kir. könyvtár*, melynek 800.000-nyi kötetéből 1890-ben 55.000 egyén a könyvtárban 85.000, a könyvtáron kívül 196.000 könyvet használt. A boston *Public Library* 560.000-nyi kötetéből 1890-ben 135.000 kutató a könyvtárban 1,505.000 s kölcsönzés útján 809.000 kötetet vett igénybe. Az *oxfordi egyetemi könyvtár* 500.000 kötetből áll; ebből 33.000 egyén 110.000 kötetet használt, míg a szintén 500.000 kötetet számláló *bécsi udvari könyvtárban* a kutatók száma évenként átlag 17.000 s ezek a könyvtárban 50.000, a könyvtáron kívül 3.000 kötetet használnak.

Nemzetközi hirlapkiállítás Milánóban. Az idei milánói orsz. kiállítás alkalmával a nemzetközi fényképészeti-, postai-, hirdetési- és munkás-kiállítás mellett legérdekesebb lesz az internacionális hirlapkiállítás, mely a világ összes hirlapjait a legrégebb időktől kezdve a legújabb korig megjelent példányokban óhajtja bemutatni. E csoport programja a következőket öleli fel: I. Történelmi osztály, melyben a XIX. század előtt megjelent hirlapok állítanak ki. II. Politikai osztály (az egyes államok szerint rendezve). III. Humorisztikus lapok. IV. Vallásos lapok. V. Illusztrált lapok. VI. Tudományos lapok és folyóiratok. VII. Technikai lapok. VIII. Művészeti lapok. IX. Vegyes lapok (sport, divat, gyorsírászat, fürdői, vendéglői stb. ujságok). X. Bibliografia. A kiállítás májustól—októberig tart s a bejelentések »Comitato Speciale dell'Esposizione delle Arti Grafiche« czímmel Milánóba küldendők.

Zola bölcsődála. Párisban e hó 12-én a *Les Parisiens de Paris* egyesület *Coppée* elnöklete alatt tartotta meg szokásos évi nagy bankettjét, melyen mint díszelnök *Zola* is részt vett. A banketten *Coppée* egyik toasztjában beszélt *Molière* halhatatlan emlékééről s *Zola* élő dicsőségéről. *Zola* igen szellemesen s jó humorral válaszolt a felkészöntőre, melyben többek között ezeket is mondta: »Mikor fiatal voltam — nagyon szívesen hagytam rá az emberekre, hogy provenceinek tartsanak — sőt még örültem is neki — pedig hát valójában sosem voltam én provencei; öregségemre meg kell vallanom, hogy én bizony Párisban születtem, a Rue St.-Joseph 10. szám alatt, egészen közel ahhoz a házhoz, a melyben *Molière* meghalt. A bölcsőm egy könyvnyomdában állott s bizonyára a gépek zakatoltak születésem percében is s az ő zakatoló larmájuk volt az én bölcsődalom.«

Az anarchista lapok. A *Figaro* egyik újabb számának irodalmi melléklete az anarchista sajtót mutatja be. A kisebb csoportok, melyek megalakulnak, estélyeket és vitaestéket rendeznek. Itt olvassák fel röpirataikat, kieserlik nézeteiket, terjedelmes levelezést folytatnak. *La Révolte* a leghíresebb lapjuk, mely már 16-ik évfolyamába lépett. Ez a hivatalos lapja az összes csoportoknak s rovatai a következők: A szociális mozgalom. — Vegyesek. — Lapszemle. — Minden szombaton megjelenik 9.000 példányban. A másik lap *La Pèze Peinard*. Míg az előbbi az irodalmi hangot még megőrzi, Peinard apó már a külvárosok nyers nyelvén ír. Előbbi *En Dehors* cím alatt irodalmi mellékletet ad ki, melyben neves írók is dolgoznak. Így pl. Herbert Spencer: *A jog a földön*, Jules Lemaitre: *A becsületrend*, Aurélien Scholl: *Párisi árnyak*, Paul Adam: *Az elzüllött* cím alatt irtak belé. A lapokon kívül évkönyveket is kiadnak s röpiratokat, minők a Proudhonné: *Mi a tulajdon*, Bakuniné: *Isten és Állam*, Jean Srade-é: *A haldokló társadalom*. Érdekes Ravachol kultusza is. Tettét Mirbeau az En Dehors-ban védte, Paul Adam élezet irt róla. Halála még jobban emelte s martírrá avatta. Ma szimbolikus alakká vált s *Ravachol Jézus-ként* beszélnek róla. A »Figaro« mellékletén az anarchista lapok illusztrációit is ott találjuk. A burgoisizmus hizott disznónak van ábrázolva, a mint karosszékben, házisapkával fején, alszik, munkásai pedig zajongva dolgoznak lábai alatt. Az igazságszolgáltatás előtt egy dühöngő munkás áll, bírái zokognak. Tőke és munka cím alatt munkások vállain karosszékben ülő hizott, nehéz aranylánczos polgárt látunk. Ravachol arca pedig bátor és vakmerő kifejezéssel, mögötte a nyaktiló csillogó késével, — szimboliuma a mozgalmaknak.

HIVATALOS RÉSZ.

ÉRTESETÉS.

A »Könyvnyomdászok Szakköre« 1894. évi február hó 4-én, vasárnap délelőtt 10 órakor, a *Schmidt István*-féle vendéglő külön termében (Gyöngytyúk- és Kőfaragó-utca sarkán)

HAVI FÖLÖLVASÓ-ÜLÉST

tart.

TÁRGYAI:

Tichy Ákos: Szakbirálat általánosságban.
Folyó ügyek tárgyalása.
Szakkérdések benyújtása.
Netáni indítványok.

Budapest, 1894. január hóban.

A választmány.

Ugy a havi fölölvásó-ülésre, mint a mintacsere kiállítására oly szaktársakat is szívesen látunk, kik a Körnek nem tagjai.

Fölkérjük a t. szaktársakat, de különösen a Kör tagjait, hogy minél nagyobb számban és pontosan megjelenjen szíveskedjenek.

A havi ülést megelőzőleg, 9-től 10 óráig, az ülésteremben ki lesz állítva

az angol nemzetközi mintacsere

második sorozata, a melynek megtekintését és tanulmányozását a szaktársak különös figyelmébe ajánljuk.

Pályázati hirdetés.

A Könyvnyomdászok Szakköre pályázatot hirdet egy, a Kör használatára szolgáló tagsági jegy szedésére és nyomására.

Módozatok.

1. A tagsági jegy tetszés szerinti (egyöntetű) stílusban, a titkárnál beszerzendő eddigi tagsági jegy szövegével, ugyanennek nagyságára, színes nyomással készítendő. Netáni kérdésekre a titkár ad felvilágosítást.

2. A tiszta levonatú s teljes kivitelű pályamunkák, jelíleg levéllel ellátva, három példányban, legkésőbb 1894. évi február hó 1-ig a Kör titkárához küldendő.

3. A pályamunkákat a Kör szakbizottsága fogja megbírálni, a Körön kívül álló szakférfiak bevonásával; megkivántatik, hogy a bírálat által netán követelt módosítások a nyertes részéről figyelembe vétessenek. A pályázatban résztvevők a bírálatban nem vehetnek részt.

4. A pályadíj három darab 20 koronás arany az elsőnek, három darab 10 koronás arany a másodiknak. E díjak azonban csak abszolút becsü műnek adatnak ki.

5. A pályadolgozatok levonatai a Kör tulajdonába menvén át, a pályanyertes mű sokszorosítás útján fog terjesztetni s kizárólag csak a Kör által használtathatik. A pályadíjat nem nyert dolgozatok jelíleg levelei nyilvánosan fognak megsemmisíteni.

Felhívjuk a pályázatra szaktársaink figyelmét és az arra hivatottakat kérjük, hogy a pályázatban részt venni szíveskedjenek.

Budapest, 1893. évi október hó 15-én.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából

Gelléri Mihály,
titkár.

A Kör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltozást, úgy az abba való belépést, mint kilépést, a Kör pénztárnokának haladéktalanul adják tudtára, mert csakis így kaphatják meg pontosan úgy a Kör kiadványait, valamint az esetleges meghívókat.

December hóban a következő üzletek fizettek tagsági díjat: Államnyomda 3.60, Athenaeum 9.30, Brózsza 1.20, Borúth E. —.—, Buschmann 1.30, Budapesti Hirlap 4.80, Czettel és Deutsch 2.10, Egyetemi nyomda 5.40, Fischer és Mika —.60, Franklin 6.—, Hornyánszky 2.40, Hungária 4.80, Kosmos 1.80, Légrády 1.20, Markovics és Garai 2.40, Nagy Sándor 2.10, Neumayer 1.20, Országgy. Ért. —.90, Pallas 11.90, Posner 3.30, Pester Lloyd 1.50, Résztvény 15.30, Rózsa K. és neje 5.60, Toldi —.90, Esztergomból 1.20, Pécsről 10.40, Aradról 1.20. — Egyesek: Kirmann B. —.30, Keller S. Ármin —.30, Venkovics Károly —.60, Grósz József —.90, Schmidt István I. 1.50.

Értesítés. *Divald K. és fia* czég (hatvani-utca 1.) és *Kurzweil Frigyes* fényképész (Dorottya-utca 11. szám) Körünk tagjainak és családtagjainak fényképek készítésénél az alább feltüntetett rendes árszabályukból 33%-nyi engedményt adnak, mit azzal hozunk tudomásra, hogy e kedvezmény igénybevételénél mindenkor a tagsági jegy mutatandó fel igazolásul. — A rendes árszabály a következő: 12 db. Mignon-kép 3 frt, 6 db. 2 frt (csakis felnőtteknek); 12 db. visit-kép 7 frt, 6 db. 4 frt, 3 db. 2 frt 50 kr.; 12 db. kabinet-kép 14 frt, 6 db. 9 frt, 3 db. 6 frt, 12 db. Makart-kép 20 frt, 6 db. 12 frt, 3 db. 9 frt; 12 db. boudoir-kép 25 frt, 6 db. 14 frt, 3 db. 10 frt.

A lap szétküldését illető reklamációk Gelléri Mihály urhoz, mint a lap adminisztrátorához (Pesti részvénynyomda, Hold-utca 7) intézendők.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Mindazokat, kik beküldési táblát rendeltek, szives türelemre kérjük; a jövő hét folyamán valószínűleg mindenküvé szétküldhetjük.

St. József, Nagy-Kunizsa. Az elmúlt évben kaptunk már az 1894. I. félévre előfizetést; most megint kaptunk 2 frtot. Mit csináljunk az 1 frt fölösleggel?

Sz. Gy., Eperjes. Azért nem küldtük eddig, mert nem akarunk Önnek felesleges költséget okozni: 67 kr. helyett 94-et. Tessék a pénzt utalványon beküldeni, azonnal küldjük bérmentve.

Sz. S., Ungvár. Sikerült. De mivel csak egyedül jött, nem ismertettük.

S. A., Pozsony. Köszönjük a szives elismerést. Szives közreműködését kérjük minél többször, a kérést mindenestre küldjük. Jól fogadták itt is, mint mindenütt. Sajnos bizony, hogy Önknél oly gyér számú pártoló akadt, de hát egy buzgó szöszlőtől sokat várunk. Az Évkönyvet elküldtük. A jelzett közlendőkből a jövő számra kérünk valamit.

BETŰSZEDŐ állandó alkalmazást nyer a *Hunniakönyvnyomdáiban*, Esztergomban. — Ajánlatok és fizetési feltételek fenti címre küldendők.

A lap papirosa Dávid K. és Fiától. — Szövegírás az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a »Könyvnyomdászok Szakköre«.

Felülső szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * Főmunkatárs: BAUER JÁNOS M.

A t. cz. nyomdatulajdonosok figyelmébe!

Minden szakmának alkalmas, chromolitografiai úton készült

reklám- és transparenens-kártyák

kaphatók

Augenfeld M. Miksánál

(Grimme és Hempel cég képviselője)

Budapest, VI. ker., Dalnok-utca 3. szám.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve. Mintak 2 frt előleges beküldése után, mely összeg azonban 1000 darab megrendelésénél levonásba hozatik.

A »GRAFIKAI SZEMLE«

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt = 4 korona,
félévre 1 frt = 2 korona.
Egyes szám ára 20 kr. =
40 fillér.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt = 24 kor.,
féloldal 7 frt = 14 korona,
negyed oldal 4 frt = 8 kor.,
nyolczad oldal 2 frt 50 kr.
= 5 korona.

Az egyes számok nyomdánkenti elárúsításával a fővárosban KUBIN J. colporteur van megbizva.

Tizenkét széri közlésnél 30, hat széri közlésnél 15% engedtetik.

GANZ és TÁRSA

Vasöntő és Gépgyár Részvény-Társulat
BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai:

TELEFON 1200.

Vas- és aczelöntvények,

Gáz- és petróleum-motorok,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel.

Gázmotoraink következő előnyökkel bírnak: olcsó ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolattyú elhagyása, kis terfogat, csekély súly, nyugodt s egyenletes járás, javítás csak ritkán fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és könnyen eszközölhető.

Turbinák

a helyi viszonyok szerint szerkesztve, pontos szabályozással.

Transmissziók

(közelművek) és mindennemű építési és gépészeti munkák.

Elektromos világítást berendezés és erőátvitel

nagyobb távolságra is, saját kibróbált rendszerük szerint.

Papir- és farost (cellulose) gyártására szolgáló gépek.

647. sz.

KURCZ LIPÓT
ÉS
TÁRSA

CHEMIGRAFIAI MŰINTÉZETE

BUDAPEST,

IV., Egyetem- tér 6. szám.

Videki meg-
rendelések
legpontosabb
és legolcsóbb
eszközlése.

* Elvállalja minden-
nemű nyomtat-
vány illusztrálását az
egy esetben meg-
kivántató legcélszerűbb és legolcsóbb
módszer szerint

chemigraphia, phototypia, autotypia,
fénynyomat, fotolitografia, fametszet

stb. utján.

WEINWURM ANTAL

fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű duczot autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolithographia útján a legjutányosabban s pontosan sokszorosíthatnak.

Külön berendezés házon kívül fényképfelvételekre.

Rust J. H. és Társa

BETŰÖNTŐDÉJE ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármilyen nyelvű betűk, körzetek, ékitmények, rézleányok és vignetták.

Mérsékelt árak. * Többszörösen kiintelve. * Szolid kivite

RAKTÁR ÉS IRODA: BÉCS, I., KOLOWRATRING 9. SZ.

Könyvnyomda-festék.		100 ko frt kr	Másolófestékek		1 kilo frt kr	Színes festék.		1 kilo frt kr	1 kilo frt kr
a) Gyorsajtóknak.			lila, kék, fekete		6	Kő- és könyvnyomdáknak.			
CIII Hírlapfesték	52	vörös		8	Kármínlak 1	48	Selyemzöld, süvegben,	3	
CI	60				» 2	36	Selyemzöld, poralakban,		
CI	68				» 3	24	4 árnyalat	2	
BIII Könyvfesték	70	Könyvnyomda-festék.			Geraniumlak 0	24	Chromoxyd-zöld, legfin.	12	
BII	84	Kézi- és gyorsajtóknak.			» 1	20	» valódi olivzöld	6	
BI Accidensfesték	90	Gravírfesték II.		150	» 2	16	Ultramarinkék 1 süv.-ben	6	
AIII Illusztráció-festék	120	Tollfesték II.		2	» 3	12	» 2	4	
AII	170	Krétafesték III.		4	Florentini lakk 1	4	» 3 porban	2	
AI	250	» I.		3	» 2	3	Kobaltkék, legfinomabb	40	
		» II.		7	Rózsaszínű krapplak 1	16	Párisi kék	5	
AO Disznyomáshoz	4	Átnyomó festék		6	» 2	10	Milori kék világos és sötét	5	
AOO	6	Ércnyomó festék II.		120	Kárminczinóber 3 árnyal.	4	Sepiabarna	4	
A000	8	» I.		150	Czínóber-utánzat	2	Terra di Sienna	2	
b) Kézi sajtóknak.		Kenczék.			Antikármín	8	Mahagonibarna	2	
CII Könyvfesték	90	Könyv-, kő- és ércnyomáshoz.			Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	Kremsi fehér	2	
CCI	1	Gyöngé		1	» 2	16	Hófehér	1	
BBIII Accidensfesték	120	Középerős		120	» 3	12	Finom színes festékek		
BBI	160	Erős		140	Chromsárga, vegy. tiszta,		kenczében törve, körül-		
BBII	240	Aranyfüst-kencze		2	4 árnyalat, süvegben	3	belül 25%-al olcsóbbak.		
AIII Illusztrációknak	3	Ércnyomáshoz		1	Chromsárga, vegy. tiszta,				
AAII Finom	4				4 árnyalat, darabokban	2			
AAI Disznyomáshoz	6				Cadmiumsárga, 2 árnyal.	24			
AAO Glacépapír-nyom.	8				Ockersárga, 4 árnyalat	2			

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% sonto. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

Fénykép és

Fototechnikai + +

+ + + + Műterem

A műintézet gyorsajtókkal van berendezve

BUDAPEST

Hatvani-uteza 1. szám a.
(Ferenzielek bazára)

Divald Károly fiai

A műintézet foglalkozik:

ARCZKÉPEK, TÁJKÉPEK

stb. felvételezésével

Reprodukciókkal 1 méter nagyságig

FÉNYNYOMATOKKAL

CZINKOGRAFIAI CLICHÉKKEL
autotypia és fototypiában.

Árak jutányosak. Minták kívánatra ingyen.

BETŰ- ÉS TÖMÖNTŐDE.

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és legjobb minőségben kiállítva.

FISCHER ÉS MIKA

Nagy választékot tart a legkülönbébb czélszerű és divatos

KÖNYV- ÉS CZÍMIRÁSOKBÓL.

Kivállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

Budapest, Király-uteza 83. sz.

ÁLLAMILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Első Magyar Könyv- és Könyomdai

Festék-Gyár

Kurzweil János és Társa

V., HOLD-UTCZA 25. BUDAPEST V., HOLD-UTCZA 25.

Újság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festékek,
kenezék, bronzok.

VEGYMŰSZAKI ÉS VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZITÉSE.

»Patent« gelatin-hengeranyag stb.

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEEL DÍJAZVA.

Telefon 270.

Telefon 270.

GÉPGYÁR Különlegességek az öntőde, rézleányártás töm-
öntőde és galván-lemezek minden szükséges kellekeiből
s a nyomdai szakmába vágó minden műszerekből

KÜSTERMANN & COMP.
BERLIN, N. 20.
ÚJ COMPLETT ÖNTŐ-GÉPEK.
Fölülmulhatlan, utól nem ért munkaképességgel. Pontos
magasság, csekély anyag-vesztés.

A Könyvnyomdászok
Szakkörének kiadásában
m. é. decemberben meg-
jelent és kapható a

MAGYAR

NYOMDÁSZOK

1894. IX. évfolyama. **ÉVKÖNYVE**

Szerkeszti:
Gelléri Mihály

Ára szép vászonkötésben helyben 60 kr., vidékre
67 krajczár.

Gyűjtőknek 10 példány után egy tisztelet-
példány jár.

Az 1887—1893. hét évfolyam ára együtt rendelve
3 frt, egyenkint 50 kr.

Megrendelhető a lapok kiadóhivatalánál: Budapest, V.,
hozd-utca 7. szám.

A vidékről minden egyes példányért 67 krajczár küldendő.

Géplevelboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

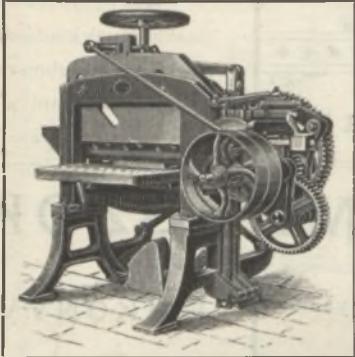
V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papirkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papíráruk.

TELJES GÉPBERENDEZÉSEKET

(légszesz- vagy petroleum-motorokkal, transmisiókkal stb.)

Kő- és könnynyomdák, litografiai műintézetek, könyvkötészetek, papirdobozkészítő-gyárak, játszókártya-gyárak, papir- és kéregpapir-gyárak, színes papirt előállító gyárak, album-gyárak, dombornyomó-intézetek stb. stb. részére utólérhetlen szép kiállításban és a legjobb szerkezetekkel szállít

Krause Károly gépgyára, Lipcsében.

Főképviselek Ausztria-Magyarországon: Paul Beckert Wien, IV., Starhemberg-Gasse 24. és Galitzenstein H. Budapest, V., Erzsébet tér 5. sz., a kiknél mintaraktárak is vannak.

Chemigrafiai műintézet.

FISCHER LIPÓT BUDAPEST

IV. ker., Ujvilág-utca 12. szám.

Clichéket, árjegyzékeket, könyveket,
hirdetéseket s nyomtatványokat képes
kiállítására

kifogástalan kivitelben, gyorsan és leg-
olcsóbb árakon készít.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöl-
tetnek.

GRAFIKAI SZEMLE

1893. ÉVFOLYAMÁHOZ

DÍSZES BEKÖTÉSI TÁBLÁK

(kék és piros színben.)

Megrendelhetők a kiadóhivatalnál. Ára vidékre
67 kr., helyben 60 kr.

BEIT & PHILIPPI
Fabrik von schwarzen
und bunten
BUCH- & STEINDRUCK-FARBEN
FIRNISSEN.
„HAMMONIA“ WALZENMASSE.
HAMBURG & STASSFURT.

FESTÉK-GYÁRA

HAMBURG
és
STASSFURTBAN

Készít fekete és színes

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKEKET
HAMMONIA HENGERANYAGOT
KENCZÉKET.

Vezérképviselet és gazdagon felszerelt raktár

MÜLLER TESTVÉREK

Főraktár és iroda: BUDAPEST Bálvány-utca 11.

Irodai helyiségeink mult évi október hó 28-tól kezdve társulatunk

V., Külső váczi-út 76.

levő központi telepének igazgatósági épületébe helyeztettek át.

Kábelhálózatunkhoz való csatlakozások iránti jelentkezések irodánkon kívül a

Ganz és Társa czég Gizella-téren levő városi irodájában

is elfogadtatnak.

TELEFON-SZ. 1200.

Magyar Villamossági
Részvény-Társulat.

Késmüves és gépkész-
köszörüs

ALAPÍTTATOTT
1859.

Bartusek János

BUDAPEST

VI., Eötvös-utca 42.

Elfogad mindennemű gépkészeket, lemez- és karton-
ollókat készbrülés végell, könyvkötők, kő- és könyv-
nyomdák részere a legjutányosabb árak mellett
helyben és a vidékre.

BÖLE JÓZSEF

NYOMDAI ASZTALOS

BUDAPEST, VII., ISTVÁN-TÉR 9. SZ.

Ajánlja magát különösen **könyvnyom-
dászoknak szedőszekrények** és egyéb
berendezések elkészítésére.

Regálisok és szekrények állandóan raktáron vannak
és azonnal szállíthatók.

*Nyomdai szekrény- és állvány-javításokat és
vidéki megrendeléseket pontosan eszközöl.*

Wörner J. és Társa

Gépgyár és Vasöntöde Budapesten.

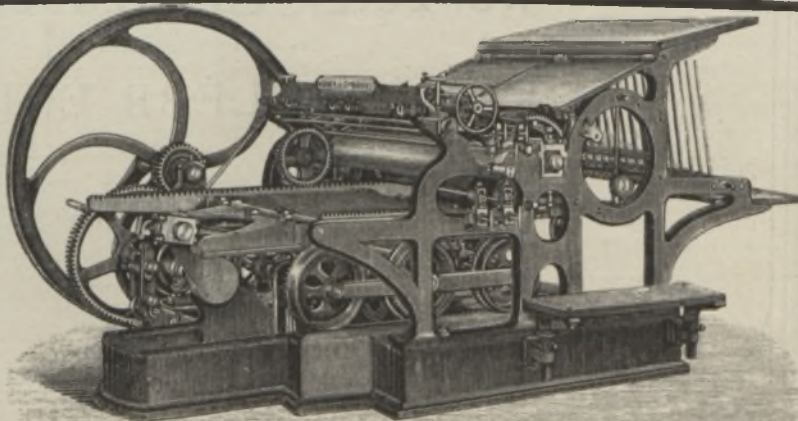
Készít: Egyszerű és kétfős gyorsajtókat. — Kétszinnomású gyorsajtót.
HUNGARICA láb- és kézihajtásra berendezett gyorsajtókat.
Amerikai rendszerű tégelynyomású gyorsajtókat.

Papírvágó- és lyukasztó-
gépeket. Aranyozó prést
könyvkötőknek. Símitó és
csomagoló préseket. Töm-
öntő-készülékeket.

*Minden e szakba vágó munkák
és javítások elvállaltatnak.*

Betűszekrények és állványok.

Körforgású nyomógépek a
legújabb szabadalmazott rend-
szer szerint.

ELSŐ MAGYAR

Tömöntöde

és

Galvanoplastika

BETÜÖNTÖDE RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG

BUDAPEST

VI., Dessewffy-utczá 32. sz.

Egész Nyomdai Berendezések

o o o jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.

Folyton dúsz raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

Könyv- és Czimírásokban

továbbá

Körzetek és Kizárások

A LEGKÜLÖNFÉLEBB ÉKITMÉNYEK

és egyéb

Nyomdai felszerelvényekben.

E lap szövege az öntöde betűivel nyomtatott.

Nyitra.
Huszár István.
Iritzér Zsigmond.
Özv. Neugebauer Anna.
Reichels Lipót.

Oravicza.
Kehrer C.
Wunder Károly.

Orosháza.
Veres Lajos.
Altstädter M. J.

Ó-Becse.
Löwy Lajos.

Ó-Kanizsa.
Schwarz A.

Ó-Orsova.
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.

Ó-Széplak.
Nyitiravölgyi Gazd. Egyesít.
nyomdája.

Paks.
Rosenbaum Miksa E.

Pancsova.
Jovanovics Testvérek.
Kosanics M. Miklós.
Wittigschlager Károly.

Pápa.
Goldberg Gyula.
Nobel Armin.
Reform. főisk. nyomda

Pécs.
Engel Lajos.
Lyceumi nyomda.
Taizs József.
Taizs M. özvegye.

Pécska.
Ruber István.

Perjámos.
Pirkmayer Alajos.

Pöstyén.
Gipsz H.

Pozsony.
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Bick Ábrahám.
Brég János.
Freistadt Mór.
Grünsfeld Lipót.
Stampfel, Eder és Társa.
Schönberger Bernát.
»Westungarischer Grenz-
hotek« nyomdája.
Wigand K. F.

Putnok.
Gaertner Ignác.

Resicza.
Eisler József.
»Hungária« könyvnyomda.

Rimaszombat.
Györfy P. G.
Rábely Miklós.

Rozsnyó.
Kovacs Mihály.

Rózsashegy.
Salva Károly.

Salgó-Tarján.
Friedler Armin.

Sárvár.
Jacoby Bálint.

S.-A.-Ujhely.
»Zemplén« nyomdája (tul.
Éhlert Gyula).
Löwy Adolf.
Landesmann M. és Társa.

Sárospatak.
Ev. ref. főisk. nyomdája :
Steinfeld Jenő.

Segesvár.
Jördens Testvérek.
Horeth Frigyes.

Selmeczbánya.
Jörges A. Özvegye.

Sepsi-Szt-György.
»Jókai« részv.-nyomda.

Siklós.
Löwy Miksa.
Harangozó és Pandurovics.

Sopron.
Breiner E. és Fia.
Litfass Károly.
Romwalter K. és Fia.
Rónai Frigyes.

Stájerlak.
Rose V.

Sümege.
Horvát Gábor.
Nobel Ignác.

Szabadka.
Bittermann József.
Schlesinger Sándor.
Székely Simon.
Krausz és Fischer.
Petrovits Dusan dr.

Szamos-Ujvár.
Gör. kath. egyházmegyei
nyomda.
»Aurora« nyomda.

Szakolcza.
Skarnitzl József Örökösél.

Szarvas.
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
Sápszky János.

Szász-Régen.
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.

Szász-Sebes.
Stegmann János.
Winkler Gusztáv.

Szászváros.
Fuhmann R.
»Minerva« nyomda r.-társ.

Szatmár-Németi.
Molnár János.
Nagy Lajosné.
»Pazmany« könyvnyomda.
Litteczky Endre »Szabad-
sajtó« nyomdája.

Szeged.
Bába Sándor.
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Adolf.
Fürtös Testvérek.
Várnai Lipót.

Szeghalom.
Ifj. Kiss Ferencz.

Szegzard.
Báter János.
Ujfalussy Lajos.

Székelyhid.
Kohn Sámuel.

Székely-Udvarhely.
Becsek Dániel.

Székesfejérvár.
Márián György.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
»Székesfeh. és Vidéke« ny.
Kaufmann Fáni.

Szemesz.
Fischer Náthán.

Szentes.
Sina Ferencz.
»Szentes és Vidéke« nyom-
dája.

Szenicz.
Bezzo János és Társa.

Szered.
Stern Dávid.

Szerencs.
Simon József.

Szigetvár.
»Corviná«-nyomda
(tulajd. Fried Dávid).

Szilágy-Somlyó.
Bölöni Sándor.

Szolnok.
Bakos Istvánné.
Fuchs Lipót.
Hay Fülöp.
»Szolnoki Híradó« ny.
Vezéry Ödön.
Wachs és Pauncz.

Szombathely.
Bertalanffy József.
Fekete István.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. Özvegye.

Tab.
Pfeifer Ignác.

Tapoleza.
Löwy B.

Tata.
Engländer Jakab.

Temesvár.
Csanád egyházmegyei
nyomda.
Délmagyarországi szövét-
kezeti nyomda.
Freund Gyula.
»Posauna« nyomdája.
Rác M.
Stern Gusztáv.
Steger Ernő.
Uhrmann Henrik.
Veres Samu.
»Union«-könyvnyomda
(tul. Ifj. Steiner Károly).

Tisza-Füred.
Lőw Sámuel.

Tolna.
Selly József.

Tolna-Tamási.
Jeruzsálem Ede.

Torda.
Pollak Mircz.

Török-Szt-Miklós.
Rubinstein Sándor.

Trencsén.
Gansel Lipót.
Skarnitzl Fr.

Turóc-Szt-Márton.
Magyar nyomda.
Részvénynyomda.

Ujpest.
Kaczander es Fuchs.
Steiner Károly.

Ujvidék.
Fuchs Ágoston.
Hirschenhauser Benő.
Miletics Szvetozár.
Pajevics Arzen.
Popovics Testvérek.
Szerb kolostorok könyv-
nyomdája.

Ungvár.
Gellisz Miksa.
Jäger Bertalan.
Levai Mór.
Székely és Illés.

Ujverbász.
Berkovics Márk főök-
nyomdája.

Vác.
Mayer Sándor.
»Hunnia« nyomda (tulajd
Kohn Viktor).

Vág-Ujhely.
Brück Samu.
Horovitz Adolf.

Versecz.
Kirchner J. E. Özvegye.
Kassanovits M.
Kehrer Lajos.
Wettl és Veronits.

Veszprém.
Krausz A. Fia.
»Petőfi« nyomda.

Zala-Egerszeg.
Özv. Tahy Rozália.
Breisach Samu.

Zenta.
Klenóczky József.
Schwartz Sándor.
»Zentai Hírlap« nyomdája

Zilah.
Seres Samu.

Zólyom.
Nádor G.

Zombor.
Bittermann Nándor.
Oblát Károly
Rubinstein N.

Zombolya.
Wunder Rezső.

Zsolna.
Áid ori Manó.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovar.
Fleischmann F.
Kolešar N.

Broód (Sz. m.).
Schulmann H.

Diakovár.
Egyházmegyei nyomda.

Eszék.
Laubner Károly.
Pfeiffer Károly.
Schaffer Alajos.

Gospic.
Zupan M.

Illók.
Wortmann A.

Kaproncza.
Kostinčer K.

Karlócza.
Pavlović K.

Károlyváros.
Hauptfeld Károly.

Kőrös.
Neuberg Gusztáv.

Mitrovicza.
Mitroviczai horvát könyv-
nyomda-részv.-társaság.
Trumić Konstantin.

Petrinja.
Benkó Károly.

Pozsega.
Klein Lipót.

Ruma.
Wagner J.

Sziszek.
Fanto Adolf.
Jünker F.

Susak.
Grosse küstenländische
Buchdruckerei.

Uj-Gradiska.
Bauer Mór.

Varasd.
Platzer József.
Stiefler J. B.

Vinkovce.
Laubner Károly.

Virovitica.
Habianec F.

Virje.
Ljubić N.

Vukovár.
Jancsik E.

Zágráb.
Albrecht K.
Brusina Antal.
Részvénynyomda.

Granitz Ignác.
Hühn Gyula.
Kralj Iván.
Jovanović Pajo.
Kugli és Deutsch.
Ruić Ferencz.
Scholz Antal
»Národne Novine« ny.

Zengg.
Luster Hubert.

Zimony.
Grabovački M.
Sopron A.
Baics S.

Zsid. Mankovic P.

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Egyesy Géza; számvivő Steiner Adolf. Egyleti helyiség: Budapest, VIII., Stáhlly-utca 1. Az egylet a központon kívül a következő kerületekre oszlik: **Arad:** Elnök: Varga József; pénztárnok: Lövey Nándor. **Brassó:** Elnök: Feninger Károly; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Kassa:** Elnök: Rósa Viktor; pénztárnok: Nagy Sándor. **Kolozsvár:** Elnök: Gámán Dezső; pénztárnok: Thummerer János. **Nagy-Várad:** Elnök: Lang József; pénztárnok: Boneze Tivadar. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Safcsák Rezső. **Pozsony:** Elnök: Kalteisz J.; pénztárnok: Dirmeier Nándor. **Szeged:** Elnök: Zeisler M.; pénztárnok: Schwarcz Ferencz. **Temesvár:** Elnök: Fréta János; pénztárnok: Mangold Sándor.

A nagyszombeni könyvnyomdászok egylete. Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-részeny-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonsági köre.

Elnök: Csócha Károly (Hornyánszky V. könyvnyomdája, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre. Elnök: Stern Ferencz (Kertész-nyomda, Maria-Valéria-utca 11.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Sitté József (Postier Lloyd nyomdája).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitel-szövetkezete.

Elnök: Schwind Bela (Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdája).

•Ébredés«-dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-részeny-társ.)

•Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Bela (Államnyomda).

Szaktárs-körök a vidéken.

•Typographia«-dalegylet Temesvár.

Elnök: Freund Gyula, nyomdatulajdonos.

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Timet István (Részeny-nyomda), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Mies Károly. Egyleti helyiség: Bacs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Witiuk János, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly, Prága, Inselgasse 24.

Felső-Ausztria. A felső-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (az »Arany szarvas« vendéglőben, Hirschgasse) Linzben.

Gálcorszag. Galicziai könyvnyomdász-egyesület. (Towarzystwa drukarzy), »Sila« (Erő), Krakóban. — Könyvnyomdász- és kőrajzoló-egylet (Towarzystwo drukarzy i litografów) »Ognisko« Krakóban. Előbbi egyletnek elnöke: Szyjewszi András, utóbbi Machalski Tódor, mindketten az I. egye-ületi nyomdában. Egyleti helyiség: Ringplatz 12, III.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzoló és könyvnyomók egylete. Az egylet elnöke: Pressien Ferencz (Bertschinger-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzoló és könyvnyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamnopiccev in kamnotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: i. j. Hriber Ferencz, (katholikus könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thal-gasse 5, Brünmben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyző-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Oellacher-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Pelikán János. (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyző-egylete. Elnök: Dröszler Flórián. (Withalm-féle könyvnyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyv- és könyvnyomdászok és rajzoló egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Hoffmann János, Teschnerstrasse 5.

Tirol és Vorarlberg. A tirol és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Zemmer József (Rauch-féle könyvnyomda), Innsbruckban.

Európa többi országa.

Belgium. Fédération typographique. (Belgischen Boekdrókkersbond.) Elnök: Laslovski Kajetan.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Blgarsko Typografsko društvo.) Elnök: Colakow Todor, »Drzaven Westnik« kiadóhivatala, Szófiában.

Dánia. Typografiske Forening i København. Elnök: Peterson V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Francoisország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság titkára Keufer A., székhelye: Páris, 15, Rue de Savoie. Állandó elnök nincs.

Luxemburg. Luxemburgi nyomdász-egylet. (Association typographique de la Ville de Luxembourg.) Elnök: Bous Gasztáv, St.-Paulus-nyomda.

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Solmsstrasse 31., III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Hans Fr., Blygongstrasse 24, II., Strassburg-Neudorf.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P., »Dagbladet« nyomdája Kristianiában.

Olassország. Associazione fra gli operai tipografi italiani per l'introduzione o l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdásztársaság Riga-ban. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, címzendők.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdasmunkások általános, kölcsönös segélyző-egylete. (Societate generala de ajutor reciproc a lucratorilor tipografi din România.) Elnök: Nicolae Jonescu, Socecu-könyvnyomda, Strada Berzi 136, Bukarest.

Svájc. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Unteregger H., Brunnenbergerstrasse 8., St.-Gallenben. — Société fédérative des typographes de la Suisse romande. Központi elnök: Ott Károly, a »National« nyomdájában Chaux-de-Fonds-ban.

Svédország. Svenska Typografförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: G. Edin, »Aftonbladet« Stockholm-ban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Konstantinovič György, Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állanak velünk kölcsönös-ségben.